

Књижевног клуба Факултета за културу и медије и бугарских песника и уметника, како на прошлој V конференцији тако и на овој VI.

При крају овог одељка објављен је један наш аутопоетички псеудо-есеј, који се поетолошки ослања на основе постструктуралистичке концепције Ролана Барта.³²³ Аутобиографским чином упућује се на стваралачки процес, псеудо-есејистичким и егзибиционистичким самопоказивањем, са извесним документаристичким елементима. То су стварне мистификације и метафикционалне представе о поезији *Весни(ци) пролећа живота на измаку Љубави, о небеском сликару Сретку Дивљану и дивљанизму и болничком/болесничком инфузионом раствору неба*, са документаристичким фуснотама *личних сећања*.³²⁴

„Космички цвет“ младости на VI конференцији

Наслов³²⁵ прве антологије песама о космосу *Космички цвет* Милана С. Димитријевића, подстакао је организаторе Конференције *Развој астрономије код Срба VI*, као и поједине младе и даровите песнике и есејисте, чланове Књижевног клуба ФКМ, да се аутопоетички позабаве својим виђењем васионе, темама и мотивима астралне природе и слојевитом и вишезначном симболиком универзума. За те захвате припремали су се поред осталог, на бројним радним састанцима Књижевног клуба, од почетка децембра 2009. са полазницима мастер студија, а од фебруара 2010. и са студентима на основним академским студијама; та припремна активност се појачала нарочито у марту и априлу 2010, као и након Конференције, и то у процесу стручне припреме прилога за Зборник VI, у договору са већ афирмисаним младим писцима и појединим професорима, књижевницима и сарадницима Факултета.

На тим радним договорима било је речи о самом феномену стваралаштва као изворној и делотворној способности човека усмереној на остваривање нових вредности у области уметности, књижевности, науке и уопште у култури и духовности. При том је имало издвојено гледиште оснивача Књижевног клуба, у коме се указује да стваралаштво представља *животно надгорњавање с свеколиким нередом и недовољностима у себи и свету око себе, као и тежња да се изађе из те збрканости и хаотичности и васпостави известан ред и склад у унутрашњем и спољашњем свету и*

³²³ Овај знаменити поетичар, на једном месту наглашава да постмодерни субјект па и субјект „уметника, писца, теоретичара (...) није ’биће од крви и меса него конституисана или симулирана хипотеза о субјекту писања (écriture). Хипотеза о субјекту постоји као мимезис других хипотеза...“

³²⁴ У вези са овим скреће се пажња на Лаканово виђење метајезика и аутобиографије која „није привилеговани објективни дискурс него језик у који се уписују фрагментарне хипотезе животне игре и жеље да се језиком досегне биће, на пример писања“.

³²⁵ Наслов је, како примећује Умберто Еко, *кључ за тумачење*, истичући да „наслови који понајвише уважавају читаоца јесу они епонимични...“ – *Постиле уз „Име руже“*, у књизи Умберта Ека *Име руже*, Библиотека Новости, 2004, стр. 451.

делању. Тако су ови радни састанци, уз представљање *Годишњака*, имали и одговарајући теоријско-сазнајни и едукативни карактер.

Наредни састанак³²⁶ Књижевног клуба био је у знаку стваралаштва неколицине младих и даровитих писаца, заинтересованих за космичке мотиве, које преплићу у својим прозним и поетским остварењима. Виолета Вучетић је понудила један одељак из прозе под насловом *Лисабонска и друге приче*, за коју је добила награду „Мирко Петковић“ за 2009. годину. Она је и на следећем састанку прочитала фрагмент под насловом *Пасош*, који је наишао на врло добар пријем код присутних. Татјана Мишић је у својим помало сентименталним стиховима певала:

„Сад поздрављам ноћи кад пошаљу сан
Па у њему живим из дана у дан...“

Она се служи космичком симболиком коју уткива у своје лирско казивање. Критички је замерено што се у великој мери служи само именичким римама које се појављују у њеним стиховима. Јован Пераћ је прочитао занимљиву кратку причу *Постизање сличности*. Он складно и сликовито приповеда служећи се фигурама које осликавају један микрокосмички план. *Бахата песма громава заробљена је у једној капи. А у њеном одсјају здробљени су очњаци ветра...* А Борис Косовић је наизуст казао песму *Утваре* у којој се појављују *праскозорја душе... глувонема неба босиока*. Оцењено је да у његовим космичким визијама, упркос сетних и тамновитих стања и расположења, провејава исходишна светлост. Сви поменути чланови Књижевног клуба прихватили су предлог и позив да учествују на Конференцији *Развој астрономије код Срба VI*.

Крајем 2009.³²⁷ и почетком 2010. године у рад Књижевног клуба успешно су се укључили и нови чланови са мастер студија: Невена Миљановић, Валентина Ракић, Сања Кличковић и други. Новоприсли чланови су показали истанчан смисао за критичко промишљање онога што су понудили неки већ афирмисани млади писци из ранијих генерација, као што је Бојана Кандић, на пример. Тада је критички истакнуто да је потребно одлучније излазити из традиционалног начина певања и стварања, уз окретање ка авангардним и неоавангардним стремљењима. Прецизирано је да се под неоавангардом подразумевају покрети, појаве и разнолике оријентације у уметности и књижевности, засноване на пројектима модерности, уз укључивање бројних *изама* друге половине XX века. Као пример поменуто је песничко стваралаштво Мирољуба Тодоровића и цитирани његови стихови из *Планете* (1965)

„Над главом ми претећи
утварне маглине стоје
Залеђена крви
појмиш ли
звездана тама колика је?“

³²⁶ Записник са радног састанка Књижевног клуба од 17. фебруара 2009.

³²⁷ Записник са радног састанка Књижевног клуба од 27. децембра 2009.

Овим стиховима, који су објављени у Зборнику са III Конференције, илустрована је потреба излагања из овешталог начина поетског изражавања. Узгред, поменута је и студија Миливоја Анђелковића *Космичко у новијој српској књижевности*, која може да буде подстицајна за оне који су заинтересовани да се на наредној Конференцији позабаве астралним темама у савременој српској поезији (Виолета Вучетић).

У духу припрема за наредну Конференцију, један од професора, осврнуо се на традицију певања о космосу, небеским просторима, дневним и ноћним звездама, метеорима, универзуму и сл. Поменуто је да се богата баштина певања о космосу протеже од нашег фолклора и народне лирике и епике (*Почетак буне против дахија*),³²⁸ те Његоша као националног и космичког песника, преко космизма романтичара (Лаза Костић), бранковско-стражиловског смера (Црњански, Раичковић), до неосимболизма Бранка Миљковића, који је узор групи младих песника чланова Књижевног клуба. Поново је истакнута неоавангардна улога и космичка понесеност родоначелника сигнализма Мирољуба Тодоровића.

Том приликом изложен је и кратак осврт на антологију *Космички цвет*, ту „цветну збирку“ у којој се могу наћи сваковрсни васионски мотиви и преокупације. Занимљиво је да је антологичар Милан С. Димитријевић насловну лирску синтагму узео и васионски надахнуте песме Вељка Петровића *Репатица*.³²⁹ Ова антологија, као и *Антологија српске поезије* Зорана Мишића, уз неколико сличних, препоручене су члановима Књижевног клуба и полазницима мастер студија, као могућа основа за припрему њихових студијских, аутопоетичких, или лирско-стваралачких прилога. Још једном је истакнуто да је поезија, од памтивека била у непосредној вези са космичким мотивима, међутим, преиспитивање космолошких концепција и песничких дела, нарочито у новије време, подстакло је креативно сустицање песничког и сциентистичког језика у неоавангардној и постмодерној уметности.

На састанцима Књижевног клуба од 4. III 2010. и 11. III 2010. било је речи о припремама и учешћу чланова Клуба на VI конференцији. Коментарисане су теме и приступи, појединачно и групно, сажимани су првобитни преобимни захвати, тражене њихове прецизније формулације, и то на основу онога што је већ урађено. Разматрана је могућа ужа и шира литература; указивано на зборнике са претходних конференција *Развој астрономије код Срба*, уз упућивање на сличне текстове, који би могли да послуже као модел и подстицај, а посебно на књигу Ненада Ђ. Јанковића *Откривање васионе*, као и на *Космички цвет* М. С. Димитријевића.

Пошто је већ почетком марта месеца 2010. била сачињена прва, нешто шира верзија Програма Конференције, на радном састанку од 18. III, чланови

³²⁸ Милан С. Димитријевић, *О вези небеских прилика са дешавањима на земљи*, у књизи: Драгослав Васић, Нада Јакшић, Вожд Карађорђе и српска револуција; *Казивања и филмови о хероју тополскоме*, Топола Филм, 2003, стр. 79.

³²⁹ В. Петровић, *Репатица*, у „Антологији српске поезије“ Зорана Мишића, Матица српска, Нови Сад, 1956.

Клуба су упознати са тематским целинама које захвата Конференција: од прилога за историју Астрономске опсерваторије у Београду, преко одговарајућих установа, популаризације и едукације, те одељка о научницима и педагозима; а посебно са комплексом питања везаних за културу друштвене науке и астрономије, књижевност и уметност, уз нарочито важан круг тема о космосу као инспирацији поезије. Скренута је пажња на постере и прилоге у њиховом оквиру. Истовремено су означени дани за подношење реферата и сатница учешћа.

Борис Косовић је преузео обавезу да се договори са Маријом Цекић око њеног прилога и ангажовања у овим пословима. Инсистирано је на важности космичке симболике, уз осврт на више речника симбола, који се помињу у овом раду (Ханс Бидерман, *Речник симбола*, Плато, Београд, 2004; *Словенска митологија – енциклопедијски речник*, Zepher book world, Београд и Куперова *Илустрована енциклопедија традиционалних симбола*).

На овом радном састанку Бојана Кандић је прочитала песму *Клетва*, која се својом симболичком уклапа у програм и концепцију саме Конференције. То донекле важи и за рад Ђурђије Влајић *Пакао и рај*, као и за *Пророчанство* Матије Јелић.

И овога пута били су присутни новинари и сарадници *Мегатрендера*, часописа студената Мегатренд универзитета, како би забележили нове појединости о раду Књижевног клуба и припремама за предстојећу научну Конференцију.

Поменуто је да је на недавној седници Наставно-научног већа ФКМ, декан проф. др Миливоје Павловић указао на врло корисну и подстицајну ваннаставну активност у оквиру Књижевног клуба; при том је речено да је о томе обавестио и ректора Мегатренд универзитета.

Предложено је да у *Мегатрендеру* буде основана рубрика *Представљамо вам*, где би се објављивала највреднија остварења. Ту рубрику би требало да организационо води и осмишљава Борис Косовић, који врло живо прати активност Клуба и у непосредној је комуникацији са скоро свим његовим члановима.

Месец дана после Конференције и афирмације њених резултата, *Космички цвет младости* постао је сам по себи тема промишљања и књижевне обраде младих писаца.³³⁰ Тако је, на пример, Дарко Пантић у свом прозно-поетском напису, са сцијентистичким појединостима, поставио занимљиво и помало изазовно питање: *Јесмо ли сви ми један космички цвет младости?* Ми додајемо: младост која мисли, надмоћно сазнаје себе, у оном хегеловском смислу. Младост је чиста, самим тим што је младост (Достојевски), па још преобраћена у свемирски цвет потенцијалности.

Да ли смо сви „постали од једне честице, која масивним праском направи све, хаос који се вешто шири, правећи унутар сопственог система хармонију елемената“, поетски ламентира млади уметник, и наставља са питањем: *Јесмо ли можда једина бића у универзуму која су свесна своје*

³³⁰ Записник са радног састанка Књижевног клуба од 20. маја 2010.

појаве и свега онога што нас окружује? Сведенборг замишља да их има и ван Сунчевог система. Он чак тврди да је општио са њима.³³¹

Међутим, ако смо ми једина самосвесна бића „онда смо врло усамљени“, пише Панић. У суморном расположењу велики Његош ће забележити: „Човјек усамљен на високу гору...“ У наставку поменути млади истраживач се бави феноменом математичког броја „Fi“ и доводи га у непосреднију везу са „златним пресеком“ у природи, музици, уметности, да би закључио како се *златни пресек* „може сматрати мерилом за лепо, а самим тим и хармонично - хаос света има исходишни ред“. Златни пресек, углавном у емпиријској естетици, у ликовној и примењеној уметности, па и када је у питању људско тело, условљава хармоничним односима, снажан доживљај лепоте.

У завршно делу прозно-поетског прилога Дарко Пантић пише како смо сви ми „део једног великог циклуса. Циклуса стварања...“ И ту инсистира на цикличном низу појава које следе одређене фазе: од рођења, одрастања, сазревања, старења, одумирања и смрти, када се тај универзални круг затвара. Тај циклус је, како закључује млади уметник, сачињен од хармоније напетости различитих супротних сила и хаоса као почетка свега каснијег у смислу несклада. „Хаос вечито тежи хармонији, хармонија вечито тежи хаосу“, што је супротност космосу, који представља уређени универзум...

На наредним радним састанцима Књижевног клуба³³² истакнута је потреба да учесници Конференције финализирају своје прилоге и припреме их за публикавање у Зборнику. Сви студијски текстови треба да имају одговарајући резиме, научну апаратуру, изворе и литературу на самом крају, и у том смислу понуђена је стручна помоћ професора. То се посебно односило на реферате Татјане Мишић, Виолете Вучетић и Зорана Бранковића. Подвучено је да аутопоетичке текстове, који ће пратити одабране стихове са космичком тематиком, као и реферате, треба дубље студијски утемељити, прегледати нову и ширу литературу, о којој је било речи на самој Конференцији и после ње, у индивидуалним консултацијама са стручним појединцима и професорима што су свесрдно подржали научна интересовања својих студената. Речено је да је научна Конференција *Развој астрономије код Срба*, и студијски, књижевни и аутопоетички радови припремани на њој, својеврсна провера и експликација теоријских сазнања стечених током наставе.

Поново је указано на раније објављене прилоге, као на евентуалне смернице, као што је на пример, мала студија Тиодора Росића о космичком у поезији Васка Попе, па на прилог Предрага Јашовића о надреалисти Марку Ристићу као „сведоку под звездама, те на повећи оглед о песничкој слици космоса у поезији Милана С. Димитријевића, као и на читав одељак *Космичко – инспирација поезије*, у раније објављеном Зборнику (V). А

³³¹ Ненад Јанковић, *Откривање васионе – Историја астрономије до XIX века*, стр. 822.

³³² Записник са радног састанка Књижевног клуба од 27. V 2010.

препоручени су и врло солидни текстови Марије Цекић о лирско узноситом певању о космосу, Бојане Кандић и др, са овогодишње Конференције.

На крају састанка, укратко је представљена новоизашла књига аутора овог текста *Росија*,³³³ у којој се преплићу лирска остварења у катренима са прозно поетским и медитативним записима о Гатчини и Гатчинском дворцу, Петровом дворцу, умилном Дону, Талину и видиковцу над њим, са одом о Петрограду и виђењем појединих уметничких дела у чувеном Ермитажу (Ван Гог, Анри Матис, Клод Моне, Дега и др.). Приликом промоције било је речи да збирке, припремане од стране младих писаца, треба да имају и одговарајуће поетичке елементе и исказе, попут *Видова поетике путовања* у поменутој књизи. Истакнута је важност рецензија и начина њиховог конципирања као малог, писаног приказа, са оценама, валоризацијом и препоруком. Постављено је и питање композиције, како сваког појединог песничког остварења тако и збирке као целине; те потребе да се води рачуна о тематским целинама, њиховом цикличном организовању, као и композицији и структури књиге уопште.

На овој научној Конференцији, осим стваралачког суделовања већег броја професора са Факултета за културу и медије, као и даровитих студената са мастер студија, плодотворно је учествовало и више чланова Књижевног клуба. Они су цветним букетом стихова о васиони, на узносит поетски начин, заокружили и лирским и студијским прилозима, обогатили рад Конференције. Раздрагана песничка младост и духовљени аутопоетички искази, били су у знаку космичког стваралаштва.

Успеху Конференције видно су, поред студената, допринели професори, асистенти и сарадници ФКМ и Мегатренд универзитета; показали су одговарајући ниво научности у приступу, у рефератима и саопштењима која су лепо примљена, како на самом скупу, тако и на Универзитету и у широј јавности.

Посебно је био запажен реферат проф. др Слободана Бранковића о космосу у интердисциплинарним истраживањима, од самих зачетака до успона најранијих цивилизација, с освртом на модерно доба. Научно је дочарана представа о васиони у водећим цивилизацијама, кроз историјске етапе, до наше савремености. Са највећим интересовањем је саслушана митолошка верзија о постанку света и васионе. Успешно су анализирана рана открића и широко интерпретирана тумачења и сведочанства, уз вредне иновације. Полазећи од изложених становишта древних цивилизација, антиципирани су одједи на појаве у садашњости и будућности.³³⁴

У обимној студији, проистеклој из две и по деценије истраживања, др Будимир Поточан је теоријски, мултидисциплинарним методолошким поступком, и емпиријски, посредством публикованих радова, насталих на темељу истраживања о пуковнику Рајевском, доказао да је то прототип пуковника Вронског у Толстојевој *Ани Карењини*. Рајевски, односно

³³³ Н. Цветковић, *Росија*, „Папирграф“ – Јагодина, Београд, 2010.

³³⁴ С. Бранковић, *Космичко и историја културе и цивилизације*, Програм Конференције *Развој астрономије код Срба VI*, 23. IV 2010.

Вронски, доиста је стигао у Србију где је имао у много чему драматичан живот. Уз помоћ архивских докумената и обимне научне и уметничке грађе, Поточан је поуздано утврдио како долазак Рајевског у Србију, тако и његово војевање на моравском ратишту; он је успешно реконструисао одговарајуће историјске појединости, скоро из дана у дан, а време пре погибије овог јунака из часа у час.³³⁵

Мр Нада Торлак је изложила виђење третмана деце у савременим медијима са становишта космичке тематике. Заложила се да млади и најмлађи добију адекватно место у данашњим средствима масовног информисања. При том је запазила да у већини текстова у штампаним медијима, као и у прилозима у електронским средствима јавног информисања, релативно се мало указује на потребу упознавања деце и младих са астрофизички важним сазнајним темама и питањима.³³⁶

Млади Зоран Бранковић је изложио своје погледе на савремене медије и васиону, указујући на изазове креирања визије стварности помоћу медија, те медијске стварности – надстварности. Он је продубљено поставио питање хоће ли човек постати само један од референцијала, који ће бити апсорбован од стране моћних медијских система сутрашњице, производ процеса симулације, или ће уз помоћ нових медија стећи услове и могућности за досезање незнатних планета и светова. Човекова загладаност у звезде углавном је била осмишљена одгонетањем приче о *себи*. Сателитско комуницирање је отворило нову епоху која је појмове простора и времена усмерила у потпуно новом правцу.³³⁷

Виолета Вучетић,³³⁸ са обимнијом библиографијом радова,³³⁹ преиспитује космичке визије и представе у модерној српској поезији. Своју

³³⁵ Б. Поточан, *Планетарни и космички аспекти истраживања о Вронском*, Програм Конференције *Развој астрономије код Срба VI*, 25. IV 2010.

³³⁶ Н. Торлак, *Космички аспекти у виђењу деце у савременим медијима*, Програм конференције *Развој астрономије код Срба VI*, 25. IV 2010.

³³⁷ З. Бранковић, *Медији и васиона*, Програм Конференције *Развој астрономије код Срба VI*, 23. IV 2010.

³³⁸ Виолета Вучетић рођена 30. X 1976. у Лозници. Основну школу „Небојша Јерковић“ завршила у Мачванском Прњавору, а средњу техничку ПТТ школу у Београду. У трећој години средње школе освојила награду Српског друштва за језик и књижевност за есеј „Прави песник никада не може умрети пре него што испуни своје ја“ (о Милошу Црњанском). Дипломирала књижевност на Филолошком факултету Универзитета у Београду на студијској групи српска књижевност и језик са општом књижевношћу. Била је новинар Радио Београда 1 и дописник Радио Београда 2 из Лисабона. Приче, есеје, путописе, текстове о културним феноменима, објављује у Србији: *Градина*, *Наш траг*, *Вечерње новости*, *Новине београдског читалишта* (где је радила као оперативни уредник)...; у земљама региона: *Књигомат* (Загреб, где је члан уредништва), *Плагијат*, *Блесок* (Скопље).

Учествовала је на сусретима српских писаца у Румунији (Темишвар, 2006), као и на књижевним фестивалима: Фестивал поп књижевности (Загреб, 2007) и Ф.Р.И.К. (Скопље, 2009.) Била је гост-модератор књижевног програма Будва град театра 2006.

Добитник је награде за прозу „Доситеј Новаковић“, Неготин, 2009.

пажњу усредсређује на песничке поетике од Милоша Црњанског до Васка Попе, истичући значај васионских преокупација присутних у песничком изразу. У том смислу, акценат ставља на везе са оностраним, мистичним, истичући то као срж теоријских виђења. Посебну пажњу обраћа стилско-изражајним средствима којима се успешно дочарава магија космичког. Појам модерно употребљава у значењу онога што је савремено, дајући при том шири опсег песничких опуса и поетика. Вучетићева у српском песништву XX века лепо учоава да се васионске представе најчешће повезују са самим основама песничких поетика: „Већина песника космичко повезује са личним осећањем света, али и са љубављу према отаџбини или пак, мистичкој вези са православљем“.

Одјели VI конференције и нова визија мултиверзума на Мегатренд универзитету

Научна Конференција *Развој астрономије код Срба VI* имала је знатног одјека међу студентима и професорима Мегатренд универзитета, у штампаним и електронским медијима, као и у стручној и научној јавности; поред осталог и захваљујући учешћу већег броја професора, полазника мастер студија и њиховим написима и информацијама пласираним у широј јавности, међу људима заинтересованим за астрономију и у круговима оних које је занимала лепа писана реч, уметничка фотографија, ликовна визија и астропоезија. Тако је Конференција својим истраживачким резултатима, домаћајима, новим сазнањима и стиховима, као и „*Космичком цвету*“ младости и *Књижевном клубу ФКМ*, изашла из уско стручних простора, сала, слушаоница и омеђених учењачких релација, продирући и међу обичне људе, али и песнике, сликаре, есејисте, публицисте, новинаре, уметничке фотографе.

Члан је Удружења новинара Србије и Удружења књижевника Србије.

Факултет за културу и медије у Београду уписала је 01.10.2009. Мастер рад има наслов *Персуазивне технике у пропагандним порукама на телевизији*.

³³⁹ „Мање веће надмеће“, Драслар партнер, Београд, 2006. *Антологија народних загонетки*, приређивач

„Мудра је мука преварити“, Драслар партнер, Београд, 2006. *Антологија народних пословица*, приређивач

„Без воље Божије ништа не бива“ - збирка интервјуа на тему вере, културе и нације и путописи са Косова и Метохије, КД Свети Сава, Београд, 2006.

„Путописи“, *Књигомат*, Загреб, 2008.

Видео радови:

„Без воље Божије ништа не бива“ - живот Срба на Косову и Метохији, КД Свети Сава, Београд, 2006.

Видео рад и збирка кратких прича „Заглављене бубе“ промовисана на фестивалу Поп књижевности у Загребу, потом објављена у *Плагијату* (Македонија); приче гласовима публике одабране за Студентски радио Загреб где су прилагођене у форму радио-драме.